

Mål, midler og fallgruver i framtidens videregående opplæring

Elise Farstad Djupedal
@elisedjupedal / elisedjupedal.no

← Følg gjerne!

Utdanningsforbundet, 22. og 23. april 2025

1 Fra fullføringsreform til læreplanreform: nye læreplaner i vgo fra 2030

FULLFØRINGSREFORMEN

9 av 10 elever skal fullføre videregående opplæring i 2030.

Departementet legger til grunn at dagen videregående opplæring verken passer for fugl eller fisk.

«DIAGNOSEN»

1. VGO er i for liten grad tilpasset elever med svake faglige forutsetninger
2. Elevene får ikke det de trenger for å bli best mulig studieforbereidt
3. Fagopplæringen dekker ikke elevenes og arbeidslivets behov godt nok
4. VGO er i for liten grad tilpasset den mangfoldige elevgruppa
5. VGO er ikke godt nok tilpasset voksne.

SPALTIST Elise Farstad Djupedal

La oss snakke mindre om lærerne

Lærere er veldig viktige for skolen og samfunnet. Kanskje så viktige at vi skal la dem være i fred.

«Å si at noe skal forbedres, er det samme som å si at kvaliteten og standarden er for lav. Det er påfallende at en skolepolitikk som hyller viktigheten av lærerne, samtidig klarer å undergrave læreryrket»

SVARTMALING SOM DRIVKRAFT

Er det grunnlag for krise?

Det reelle frafallet, som i de som slutta, var 9 prosent for 2015-kullet.

4 prosent på studieforberedende og 16 prosent på yrkesfag.

Mari Rege

Professor i samfunnsøkonomi, Handelshøgskolen ved Universitetet i Stavanger

Fredagskronikken

Barnehagen trenger også en læreplan

Det finnes ingen konkrete føringer for det pedagogiske innholdet i barnehagen. De mest sårbare barna taper mest på det.

Mange tiltak i fullføringsreformen

Udir har siden høsten 2021 fått oppdrag som oppfølging av fullføringsreformen. I årene som kommer vil vi få flere oppdrag. Her kan du se tiltak som vi har begynt å jobbe med.

⌵ Modulstrukturert opplæring for voksne

⌵ Utprøving av skriftlig-muntlig eksamensform

⌵ Utprøving av langtidsoppgaven

⌵ Studieforberevende råd

⌵ Fravær

⌵ Rammeverk for innhold og struktur i videregående opplæring

Udir skal gjennomgå fag- og timefordelingen i videregående opplæring. Vi vil legge opp til en åpen og inkluderende prosess. I dette arbeidet har vi utarbeidet en strategi med målbilde.

Utviklingen av et nytt rammeverk vil foregå over en periode på mange år.

⌵ Elever med nedsatt funksjonsevne

⌵ Lærerkandidatordningen

⌵ Realkompetansevurdering

⌵ Digitale verktøy for å effektivisere formidlingen til læreplass

⌵ Kompetansetiltak psykisk helse

Fullføringsreformen inneholder svært mange deler. Det kan virke som at det har blitt en paraply for all politikk i videregående opplæring.

Gir prov på at videregående har blitt et nytt sentrum i reformiveren.

Tidligere har grunnskolen hatt denne rollen: ungdomstrinnet (1954-1980) og småtrinnet (1987-2008).

Reform, reform, reform!

De ansvarlige vil ikke bruke r-ordet, men videregående skole får enda en ny læreplan. Nok en gang blir lærerne passive mottagere av sentral reformiver, skriver Elise Farstad Djupedal.

NY STRUKTUR – NY REFORM

Fra fullføringsreform til læreplanreform.

«I arbeidet vil vi se på hvordan bestemmelsene og virkemidlene i dagens fag- og timefordeling kan erstattes (...)»

Hva skal endres?

«...bestemmelser om fagtilbud, fagenes omfang og innhold og tilbudsstruktur»

TRE ÅR – NI TERMINER

60
Kapittel 4

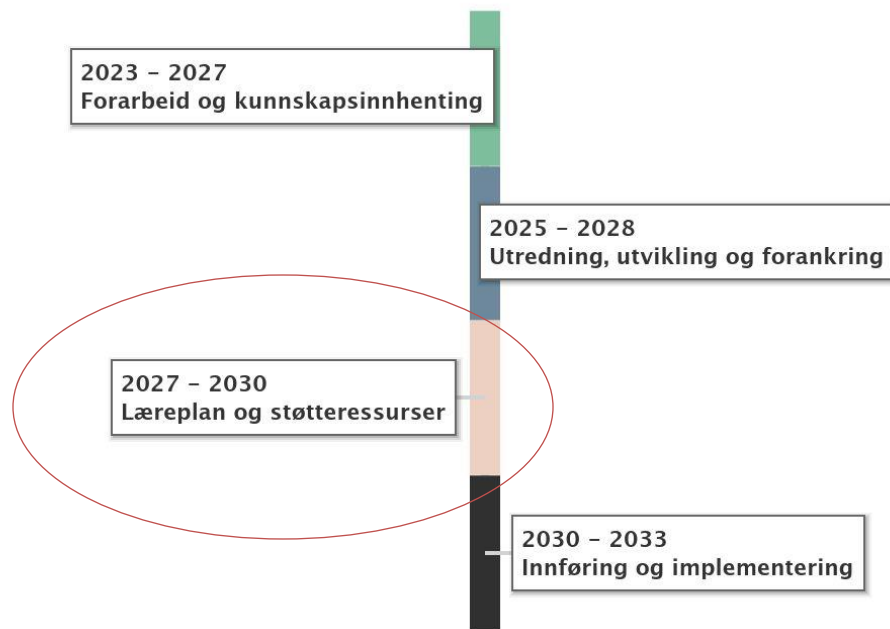
NOU 2019: 25
Med rett til å mestre

	Termin 1, 4 og 7 august – november	Termin 2, 5 og 8 november – februar	Termin 3, 6 og 9 februar – juni
Vg1	Termin 1 Kroppøving 1 Engelsk <u>Innføringsfag matematikk</u> Programfag	Termin 2 Kroppøving 1 Engelsk <u>Matematikk</u> Programfag	Termin 3 Kroppøving 1 Engelsk <u>Matematikk</u> Programfag
Vg2	Termin 4 Kroppøving 2 Norsk Naturfag Programfag	Termin 5 Kroppøving 2 Norsk Naturfag Programfag	Termin 6 Kroppøving 2 Norsk Samfunnsfag
Vg3	Termin 7 Samfunnsfag eller programfag Opplæring i bedrift	Termin 8 Opplæring i bedrift	Termin 9 Opplæring i bedrift

Figur 4.7 Illustrasjon på utdanningsløp for en elev som trenger innføringsfaget matematikk, illustrert med fagene i et yrkesfaglig løp, 3 terminer.

LÆREPLANREFORM

Fasene i utviklingen av nytt
rammeverk

SPRIKENDE ELLER FELLES INNHOLD?

«Utviklingen av et nytt rammeverk innebærer å foreslå nye fag eller fagsammensetninger og forslag til innholdet i de gitte fagene.

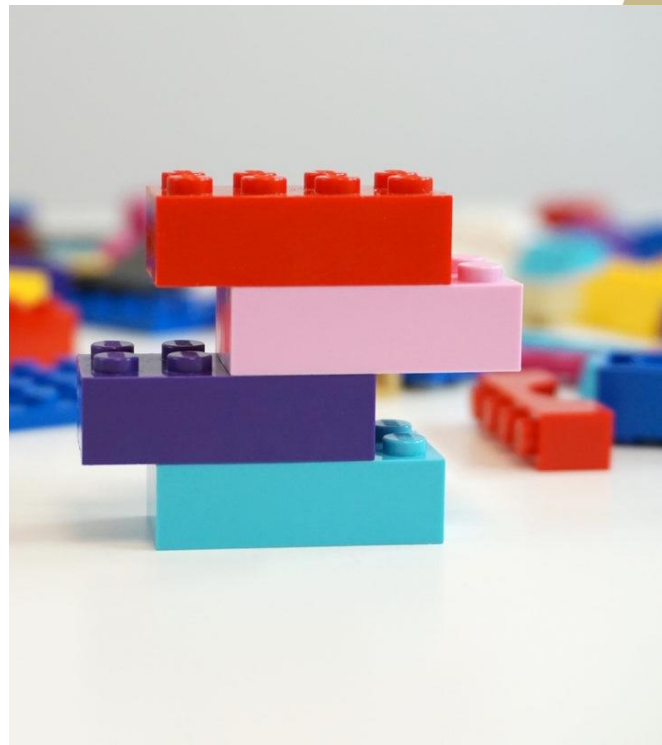
Stikkordene fleksibel, fordypning og felles går igjen. Mye tyder på at framtidens VGO vil bli mer oppsplitta.

Vil studieprogram fortsette å være ramme for elevenes timeplan eller vil elevene stå friere til å velge (bort) innhold og sette sammen sin egen kompetanse?

MODULSTRUKTURERT OPPLÆRING

...er den nye vinen. Kan det bli myndighetenes grep for å gi flere sluttkompetanse i ordinær vgo?

Modulstrukturert opplæring innebærer at læreplanen i et fag er delt inn i moduler som kan tas uavhengig av hverandre og i valgfri rekkefølge.

STUDIEFORBEREDENDE MODULER

Vanskelig å se for seg en modulsrukturert videregående opplæring. Vil fag- og timefordelinga bli et lappeteppe?

- Oppstykking av eksisterende felles- og programfag i moduler
 - A la de gamle hovedområdene i LK06?
- Nye moduler basert på deler fra forskjellige fellesfag
 - Som «fremtidsfaget» Guri Melby foreslo?
- ??

EN FRAGMENTERT REFORM

Reformen gjelder kun fellesfag på SP og YF, samt programfag på studieforberedende prog.

Vi står overfor en læreplanreform som kun griper inn i deler av VGO. Hvilke fordeler og ulemper gir en fragmentert reform?

2

REFORMERING GJENNOM
RAMMER: VIL DE KLARE Å ENDRE
SKOLEN?

TIMEPLAN SOM POLITISK REDSKAP

	Realskolen			Gymnaset								
				III			IV			V		
	I	II	III	R	E	L	R	E	L	R	E	L
Kr. kunnskap	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Norsk	4	5	6	5	5	5	5	5	5	6	6	6
Tysk	5	6	0	2	3	2	0	4	0	0	0	0
Engelsk	4	4	5	4	5	4	4	7	4	0	8	0
Fransk	-	-	-	4	4	0	4	6	5	4	7	6
Latin	-	-	-	0	0	6	0	0	8	0	0	9
Hist. og samf.l.	2	2	5	2	2	2	3	3	3	5	5	5
Geografi	2	2	3	3	3	3	0	0	0	1	0	0

FAG- OG TIMEFORDDELINGAS NYE ROLLE

- Fag- og timefordelinga har historisk blitt brukt til å standardisere, kontrollere og sikre elevenes utdanningstilbud og studiekompetanse.
- Ser vi et skift der en mer fleksibel fag- og timefordeling er redskapet som skal fullende «fullføringsretten»?

GAMLE STRUKTURER OPPLØSES

Norsk skole har historisk sett blitt styrt gjennom sentralt bestemte, standardiserte rammer. Klassedelingstall, fag- og timefordeling og utdanningsprogram er eksempler.

Hvilke følger får det for dere hvis rammene som styrer (og finansierer) opplæringa oppløses?

4de afsnit. Timefordelingstabeller.											
Udelt skole.		Skole med en kl. for hver afd.		Skole med 3 klasser.			Skole med flere klasser.				
1ste	2den	1ste klasse	2den klasse	1ste afdeling.	2den afdeling		1ste afdeling.		2den afdeling.		
					1den	2die	1ste	2den	3die	4de	5te

HVA BETYR DET FOR DERE?

	Naturbruk	Vg1
Årsramme 635/847		
Fellesfag	Utd.program	Trinn
Kroppsøv.	Stud.spes	Vg1
Kroppsøv.	Stud.spes	Vg2
Kroppsøv.	Stud.spes	Vg3
Kroppsøv.	Yrkesfag	Vg1
Kroppsøv.	Yrkesfag	Vg2
Felles programfag	Utd.program	Trinn
	Naturbruk	Vg2
	Rest. og mat	Vg2
	Rest. og mat	Vg3
	Bygg og anl.	Vg2
	Bygg og anl.	Vg3
	Frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign	Vg2
	Håndverk, design og	

Samf.fag*	MDD	Vg2
Samf.fag*	Stud.spes	Vg1
Naturfag*	Stud.spes	Vg1
Naturfag*	Yrkesfag	Vg1
Naturfag*	Yrkes/På	Vg3
Naturfag*	Idrett	Vg1
Naturfag*	MDD	Vg1
Fremmedspråk	Stud.spes	Vg1
Fremmedspråk	Idrett	Vg1
Fremmedspråk	MDD	Vg1
Historie	Idrett	Vg2
Historie	MDD	Vg2
Historie	Stud.spes	Vg2
Geografi	Idrett	Vg2
Geografi	MDD	Vg2
Geografi	Stud.spes	Vg1
Historie	Yrkes/På	Vg3
Historie	Yrkes/På	Vg3

Vi har en læreplan tømt for kunnskap og fylt av vage honnørord. Det er på tide å starte reformarbeidet.

Kunnskapsløs kompetanse

KRONIKK

Knut Ove Æsøy, Erik Ryen, Håvard Friis Nilsen og Kim Helsvig (På vegne av forskningsgruppen Tekst og fagdidaktikk ved OsloMet og ansatte ved andre lærerutdanningsinstitusjoner, se under for hele listen), 31. okt.

Reformiveren vises på flere fronter. Endringer (i skolen) kommer sjelden alene.

Utfordring: Endring i rammer får *lite* oppmerksomhet og gjøres på *lite* demokratisk vis.

Det er likevel en svært innflytelsesrik del av reformeringa.

Det er også utfordrende for Utdanningsforbundet og andre at utfordringene ser forskjellig ut:

Politikere og samfunnsøkonomer virker å ivre etter å innføre «skolske» rammer i barnehagen.

Forslaget om åtte timer veiledet lek i uka bygger på skolens timeplantankegang.

Barnehagen – den nye skolen?

DEBATT | LEK OG LÆRING

Elise Farstad Djupedal (Stipendiat i pedagogikk, NTNU), 4. mai

3

Hva er *egentlig* målet:
studiekompetanse for alle?

FYLKESKOMMUNAL SPAREKNIV

Hvordan kan en sentral reform forbedre et skoletilbud som tilsynelatende svekkes lokalt?

Vil det gi en vellykka fullføringsreform?

Yrkesfag og kreative linjer kan forsvinne fra flere skoler: – Fullstendig feil vei å gå

Norske fylkeskommuner må kutte milliardbeløp neste år. Linjer som musikk, idrett og mediefag står i fare.

Viktor Nordstrand og Teodor Nybøle spiller Eric Clapton midt i skoletida. Det er én av glødene ved å gå på musikklinja ved Greåker videregående skole i Sarpsborg.

FOTO: PHILIP ANDRE JOHANNESBORG / NRK

[Philip Andre Johannesborg](#)
Journalist

[Mats Rønning](#)
Journalist

[Amalie Fagerhaug Evjen](#)
Journalist

Publisert 30. sep. kl. 06:43
Oppdatert 30. sep. kl. 10:57

ELEFANTEN I ROMMET

Frykter vgs-kutt: – Det er viktig for oss å si at dette ikke er greit

Nedlegging av spesialiserte linjer i kombinasjon med oppmykning av studieforberedende løp, reiser et viktig spørsmål:

Hva er egentlig målet: studiekompetanse (og studie-lignende) kompetanse for alle?

GYMNASETS MAKT

Strinda gymnas i 1965 (WikiStrinda)

EN BEGRAVD HUND

Fra år 2000 til i dag har antall studenter i Norge økt fra 200.000 til 300.000 personer.

Det har lenge vært et politisk ønske om å øke antallet studenter. Skolesystemet (dere) sitter igjen med utfordringa om å gjøre flere og flere elever «studieforberedt».

Et praktisk paradoks

Flere elever velger yrkesfag, men satsningene på praktisk kunnskap er tamme.

Satsninger på yrkesfag gjentas igjen og igjen, men forblir ofte retorikk.

ILLfoto: Marie von Krogh

[Vis mer](#)

En mer praktisk skole – tidenes mageplask

Debutt: Stortingspolitikkerne tok på seg badedrakt, klatret opp stigen til timeter'n, og ga oss forventninger om et stup av olympiske dimensjoner. Det endte med tidenes mageplask.

Torill Beitdøken
NESTLEDER UTDANNINGSFORBUNDET INNLANDET

HVA ANSEES SOM VERDIFULLT?

Skal rørleggeren først og fremst bli en god rørlegger eller skal hen forberede seg på å bli student?

Det er ikke bra for yrkesfagenes innhold og status hvis vi gjør fag- og yrkesopplæringa til en «praktisk sidevei» til generell studiekompetanse.

Det er heller ikke bra for studiekompetansen hvis innholdet i løpet gjøres så fleksibelt at alle kan fullføre.

POLITISK UKLARHET

Hva er det som driver fram reformen?

- At de som får studiekompetanse er for lite studieforberedt?
- ...eller at det er for få elever som får studiekompetanse?

De to punktene gir svært forskjellig politikk.

STUDIEFORBEREDT I PRAKSIS?

Forskning viser at studentene i varierende grad opplevde å være studieforbredt. Gjelder særlig kritisk tenkning, selvstendighet, fordypning, akademiske skriveferdigheter og tekstforståelse

Flere trekker fram sviktende lese- og skriveferdigheter. «Lese-kondis», som Lied-utvalget kaller det.

FRA KRITIKK TIL POLITIKK

Hvordan oversettes slik kritikk til ny politikk?

Mer kontroll, styring og formalisme av grunnopplæringa og av høyere utdanning.

...som gir mindre selvstendige studenter. Det gir ikke flere studieforberedte, men det gir kanskje flere muligheten til å få formell studiekompetanse?

KRÅKFOT

«Studieforberedelse»-politikken spanner bein på seg selv.
Du sliter som student hvis du ikke har:

- Lese- og skrivekompetanse
- Selvstendighet og trygghet
- Motivasjon og nysgjerrighet knytta til innhold (!)

«Fremragende vurderingsevne og selvstendighet»

FORBEREDELSESTYRANNI?

Både fokuset på studiekompetanse og studieforberedelse virker å lede til en vektlegging av:

- Sluttkompetanse, altså karakterer, vitnemål og gjennomstrømming
- Individet i skolen
- Formalisme og rettigheter

Er det derfor elevene rapporterer at de er stressa, kjeder seg og kjenner på meningsløshet og press på samme tid? At lærere slutter?

Har videregående opplæring egenverdi i dag eller har det bare blitt et steg på veien?

5 Den smale og brede skolen: Grunnskolen som problem?

FLASKEHALSEN I DAGENS SKOLE

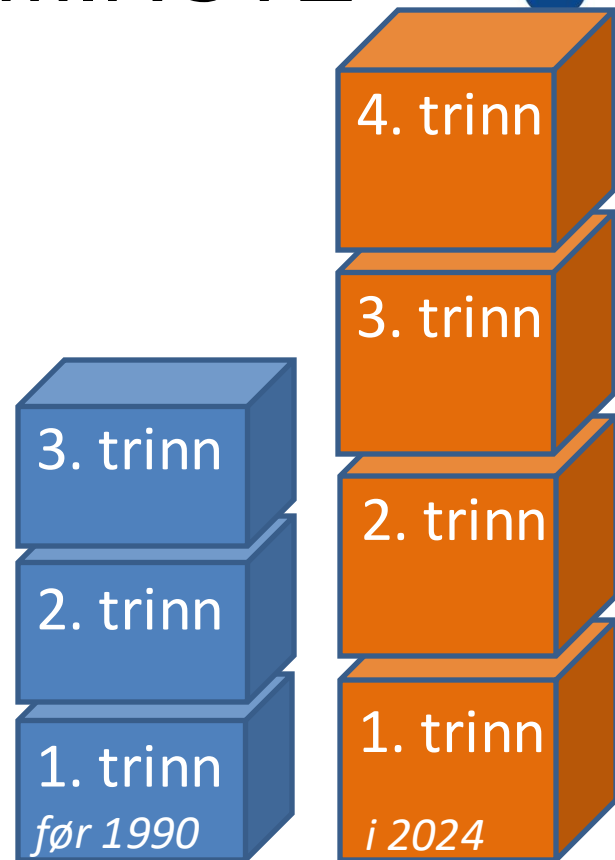

Da niårig grunnskole ble etablert skulle barne- og ungdomsskolen være bred for å kunne ivareta barnets motivasjon og interesse. Gymnaset og yrkesskolene skulle ikke ta slike hensyn. De var og skulle være flaskehalsen.

Har trakta snudd – slik at grunnskolen i dag er den trange flaskehalsen i skolesystemet?

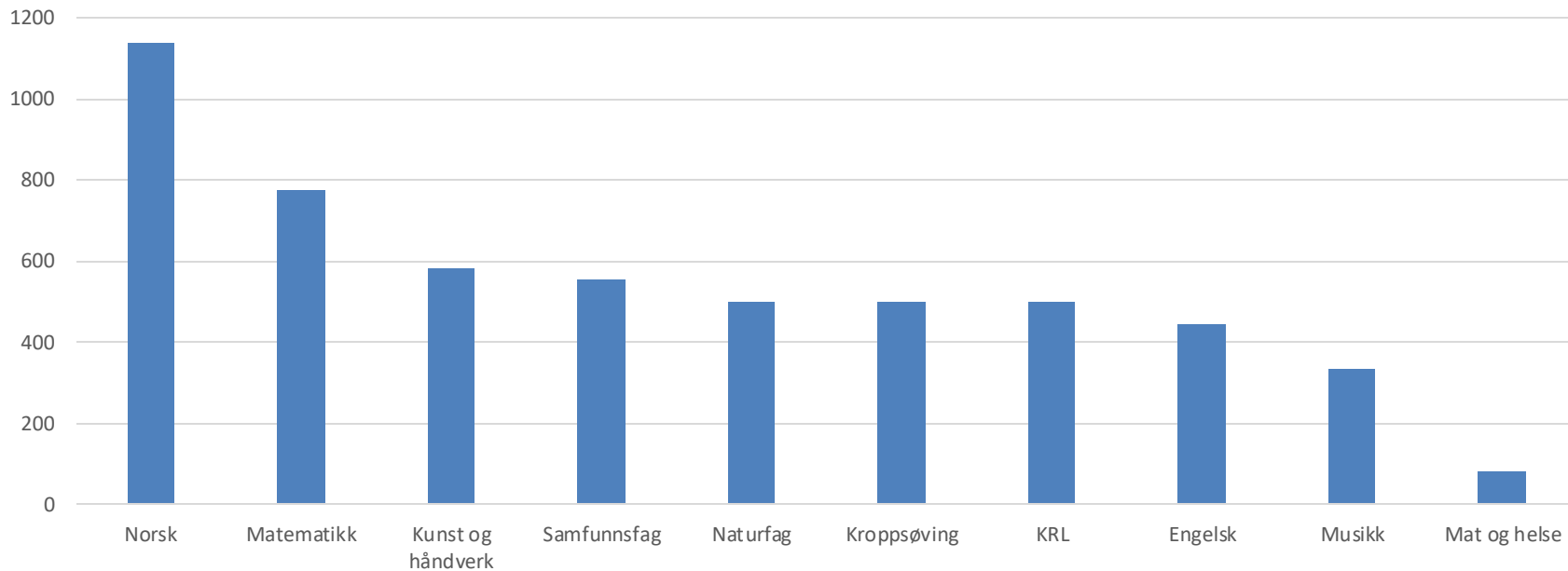
PÅ SKULDRENE TIL DE MINSTE

- Småtrinnet på barneskolen har blitt utvida med «to år» fra 1990-2008
- Hvilke følger får det at det lesses mer og mer på de minste barna?
- Hvorfor er det de minste barna som skal bære de politiske ambisjonen på sine skuldre?

ENHETSSKOLENS FØRSTE TIMEPLAN

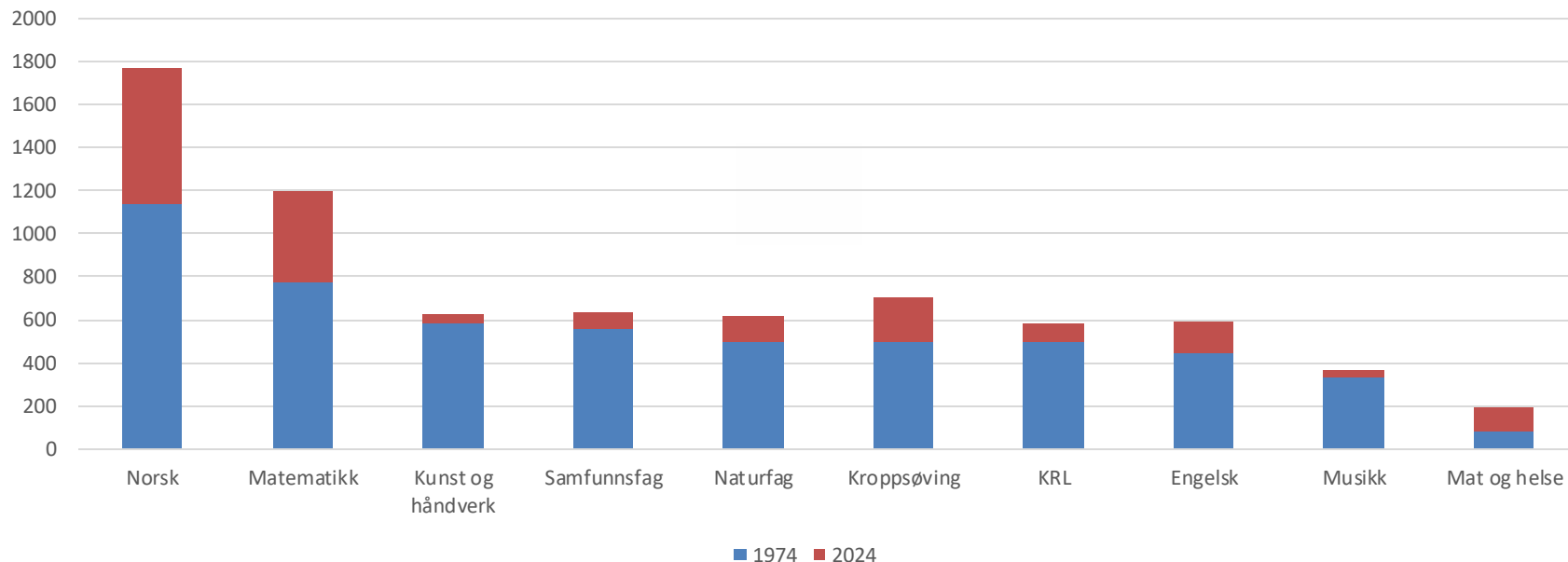
Timetall fordelt på grunnskolens ti gjennomgående fag, 1974-1987

«KUNNSKAPSSKOLEN»

Timetall fordelt på grunnskolens ti gjennomgående fag, 2024

EN SMAL SATSING

«Kunnskapsskolen» er i realiteten en formalistisk orientert lese-, skrive- og regneskolen

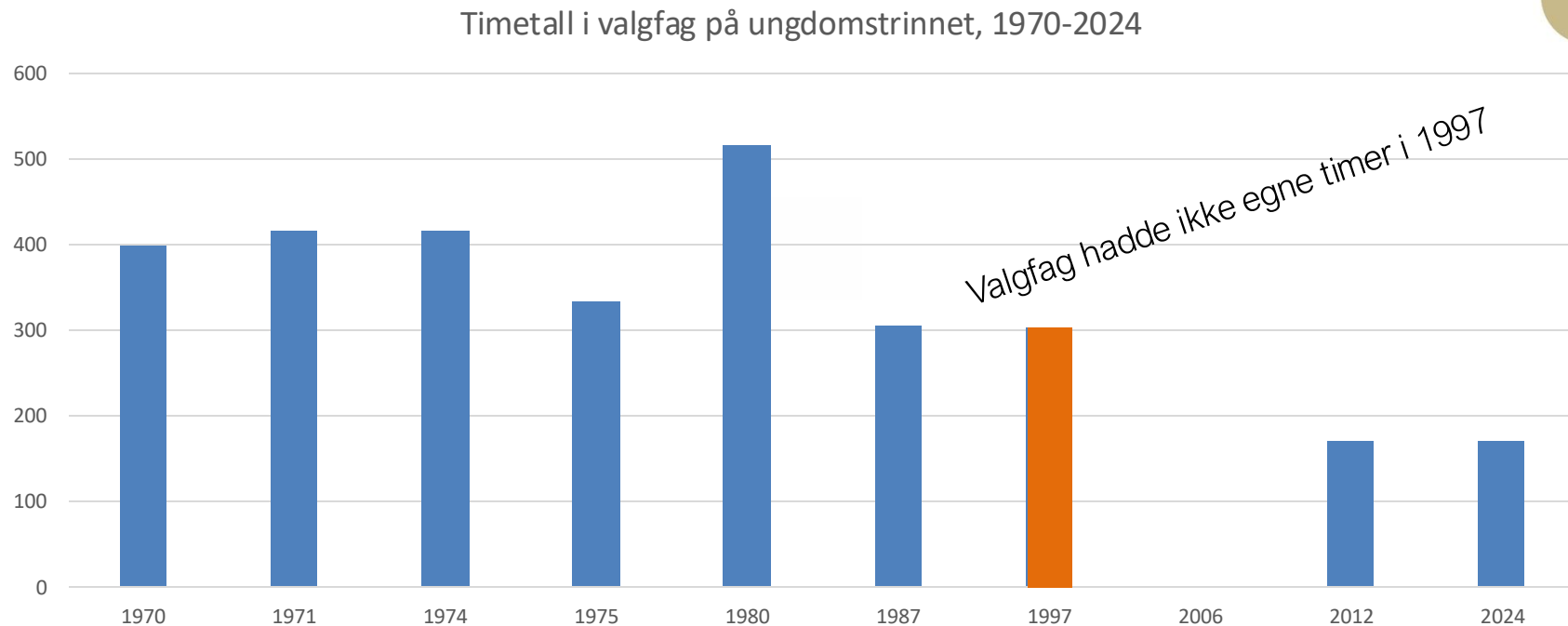
Elever født etter 1999 har hatt mer matematikk og norsk på barneskolen enn jeg (og dere) hadde på barne- og ungdomsskolen til sammen.

VALGFAG

Valgfag ble innført da ungdomsskolen ble etablert i 1974 for å sikre at skolen kunne ivareta flere hensyn og inkludere *alle*.

- For å hindre at enhetsskolen ble «one size fits none»
- For å gi elever mulighet til å velge praktiske og yrkesretta fag. Ungdomsskolens yrkesfag ble lagt til valgfag.

FRAVÆR AV SPESIALISERING

ENHETSPARADOKSET

Den gamle enhetsskolen var mer fleksibel, og åpna for mer differensiering og spesialisering enn i dag.

«Kunnskapsskolen» etter år 2000 målbærer en smalere og mer ensretta kunnskapspolitikk.

Grunnskolen tar utgangspunkt i at elevene er mer homogene og formbare enn de i realiteten er. VGO «arver» trolig mange problemer fra grunnskolen.

«ONE SIZE» FITS NONE?

Bakgrunn

Meld. St. 21 trekker frem fem gjenstridige problemer som hinder for kvalitet og økt fullføring i videregående opplæring (vgo).

1. Vgo er i for liten grad tilpasset elever med svake faglige forutsetninger
2. Elevene er ikke godt nok studieforberedt
3. Fagopplæringen dekker ikke elevenes, lærlingenes og arbeidslivets behov godt nok
4. Vgo er i for liten grad tilpasset den mangfoldige elevgruppa
5. Vgo er ikke godt nok tilpasset voksne.

ENHETSROMANTIKKEN

Hvordan skape nye måter å differensiere grunnopplæringa på etter 20 år med en politikk som har og tatt bort spesialisering?

5 Avslutning

TUSENKRONERSSPØRSMÅL

Hva er målet med reformen i vgo: flere med studiekompetanse eller bedre studieforberedelse?

Oppløsninga av fag- og timefordelinga reiser felre spørsmål: Hvordan skape nye måter å differensiere grunnopplæringa på i dag? Ligger løsningene i grunnskolen eller i videregående opplæring?

TAKK FOR MEG!

Elise Farstad Djupedal
Stipendiat i pedagogikk, NTNU

elisedjupedal.no / [@elisedjupedal](https://twitter.com/elisedjupedal)

Følg med!

Jeg har ikke alle svar, men jeg har mange spørsmål jeg gjerne vil utforske videre. Følg meg for å fortsette samtalen.

@elisedjupedal